

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Spes & Fiducia, Cuius Iudicisqve Dei, Erga Homines In Hac
Vita Existentes, Firmata**

Stengel, Georg

[S.l.], 1645

Capvt. I. Aliunde maximè relictos, à Deo maximè curari, ostenditur
exemplis veteris Testamenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49823](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49823)

SPES ET FIDUCIA,
 CURIS IUDICIISQUE DEI,
 ERGA HOMINES
 IN HAC VITA EXISTENTES,
 FIRMATÆ.

CAPVT I.

*Aliunde maximè relictos, à Deo maximè
 curari, ostenditur exemplis veteris
 Testamenti.*

§. I.

*Nec nihil, nec omnia curare homines
 debere.*

Raculi suffragio sapientissimus
 Socrates solebat dicere: *Si quid
 cura potest, illud cures: at si Deus
 ipse te curat, cur tu sollicitus tibi sis?*

Maxe
 serm.
 de Pro-
 uid.

Duo monuit, ne negligentes simus, vbi De-
 us nos vult, labore nostro aliquid emere; &
 ne, vbi opera nostra inutilis est, diffidamus
 Deo nos curanti. Ob primum, ait S. Augu-
 stinus: *Cum viderimus, aliquem seruum Dei
 prouidere, ne ista necessaria sibi desint, non in-*

S. Aug.
 lib. de

A dice-

ferm. Do-
mini in
monte.

dicemus, eum de crastino sollicitum esse: nam & ipse Dominus, propter exemplum, loculos habere dignatus est: & in Actibus Apostolorum scriptum est: Ea quæ ad vitam sunt necessaria, procurata esse in futurum, propter imminentem famem. Ob secundum multa nobis paternæ suæ curæ exempla Dominus reliquit, quæ meritò possint spem fiduciâmq; nostrâ accendere.

§. II.

Auxilia etiam in alijs, spem in solo Deo ponendam.

Petr. Ri-
bad. in
vita S.
Ignat. l.
§. c. 9.

Et quanquam, ut in proverbio est, manus cum Deo mouendæ sunt, Sanctus tamen Ignatius noster egregiè docuit, semper pluri faciendam Dei opem, quàm omnia mortalium auxilia. Adijt aliquando Ignatius ad salutandum Principem virû nostri studiosum, à quo minùs officiosè, quàm par erat, exceptus est. Causam Ignatius arbitratus est, quòd minùs eius opera, ad res Societatis, atq; patrocinio vteretur. Erat enim, aut videri volebat Societatis nostræ percupidus, molesteq; forsitan ferebat, quòd alios, ad nostram defensionem, se prætermisso, potiùs adhiberemus. Tunc Ignatius mihi, Dicam, (inquit) illi, & aperte dicam, me ante 30. annos à Deo didicisse, ut in ijs effici-

exemplis veteris Testamenti docetur. 3

efficiendis, quae Dei sunt, omnia auxilia conquiram: sed ita, ut non in externis adiumentis spem meam, sed in ipso Deo bonorum omnium effectore constitutam putem. Quod si, inter haec subsidia efficiendiq; instrumenta, se unum esse vult, libenter eo utemur: sed ita demum, si intelligat, nos ab vno Deo pendere, Deo non hominibus niti. Id ut faciamus omnes, multa nos exempla docent: è quibus pauca se-
ligam.

§. III.

Dei, erga Mundum magnum & paruum,
cura monstratur.

Atque in primis illud, quod D. Damasce-
nus, ad Conseruatoris agnitionem, egregie
explicat. Nam cum naus, remoto Guberna-
tore, consistere nequeat, verum statim pessum-
eat; nec vlla, quantumlibet exigua, domus sta-
re possit, nisi sit aliquis, qui ipsius curam gerat;
quo nam tandem pacto mundus, opus vsq; adeo
ingens, atq; ita praclarum & admirandum, si-
ne eximia aliqua, & ingenti atq; admiranda
gubernatione, sapientissimaq; providentia, tam
diuturno temporis spatio, constitisset? Ecce e-
nim quantum iam temporis fluxit, ex quo cae-
lum est, nec tamen obscuritatem contraxit;
nec terra vis tam diu pariens elanguit; nec fon-

S. Ioan.
Dama-
scen. l. de
Vita Bar-
laam &
Iosaphat.
Iacobo
Billio
Prunæo
interpræ-
te.

4 Cap. I. Relictos à Deo curari,

tes, ex quò orti sunt, scaturire destiterunt; nec mare tot fluuios excipiens mensuram suam excessit; nec solis ac luna cursus immutationem ullam subierunt; nec diei ac noctis ordines inuersi sunt. Quòd si Deus elementis adest, si terræ prouidet, si maria curat, si totâ Mundi domum tam diu, tam accuratè sustentat, Mundo ipso nec sentiente, nec pro se sollicito; quid sperare poterit homo, cuius caussa & elementa, & totus hic orbis est creatus? Qui sepem curat, an hortum negliget? Qui fementi vigilat, num dormiet messi? aut pilum, quomodo pellem pluris faciet?

§. IV.

Ubi alij desunt, Deum non deesse.

Cùm autem tanquam communis parens omnibus prouideat, maximè tamen curam gerit eorum, qui aliunde deseruntur. Laudat Photius Patriarcha Constantinopolitanus, *Sanctorum virorum librum*, Græco auctore incerto conscriptum, in cuius libri septimi fine, apud Rosveidum, senem junior interrogat: *Si fuero in aliquo loco, & nata fuerit mihi tribulatio, & non habuero, cui me committam, & indicem passionem animi mei, quid facio?* Cui senex respondet: *Crede in Deo, quia ipse mittet Angelum & gratiam su-*

am;

Photius
biblioth.
cod. CX.
C. VIII.
Rosveid.
lib. 5.

exemplis veteris Testamenti docetur. §

am, & ipse tibi est consolatio, si in charitate ro-
gaueris eum. Quibus verbis addidit, audi-
uisse se, in Scithi, aliquando eiusce rei hoc
exemplum contigisse. Ibi enim Ascetā mul-
tis vexatum tentationibus, cum non habe-
ret, cui vel animi tumultum aperiret, sedan-
dūmque præberet; vel apud quem peccata
confiteretur, sub noctem, iam capisse para-
re sibi melotem suam, vt, orto die, statione
deserta, migraret. Sed, nocte media, Gra-
tiam Dei, habitu exquisitissimæ virginis, ei
apparuisse, vetuisseque, ne inde latum vn-
guem discederet; sed secum, eodem loco,
perseueraret: nihil enim illi mali euenturū:
si desint homines, non deesse Deum. Perse-
ueravit, & illico mentem tranquillam ac-
cepit; non accepturus, si alibi quæsuisset.
Nempe cum illo sentire oportet, qui dixit:
Gratia Dei sum id, quod sum, & gratia eius 1. Cor. 15.
in me vacua non fuit, sed abundantius illis om- 10.
nibus laboravi: non ego autem, sed Gratia Dei
mecum: quæ tantò plus operatur, quantò
plus momenti habere creditur: credit
autem is magis, qui humanis viri-
bus fidit minùs.

A 3

§. V.

§. V.

Lepida historia feminae ab alijs minus curatos magis curantis.

Thom.
Canti-
pratanus
l. Apum,
2. c. 10.
§. 8.

Appositè hîc recenseri potest, quod lepide gestum idoneus author scribit, de Aleyde prudentissima *Vallis-Ducis* Abbatissa. Clarissimus Brabantiae Dux Henricus huius nominis secundus, filiae suae Margaritae, in Brabantia, nobile cænobium *Vallis-Ducis* dictum exædificarat, ordinique Cisterciensi sacrum esse voluerat. Ei cænobio prima praefuit Aleydis prisca & integri moris, ut & stemmatis femina, cui neque ingenium defuit, neque virtus, neque linguae gratia, aut lepos loquendi. Hoc cænobium, ut de more visitaret Guilielmus Villariensis, postea Clareuallensis Abbas, friuolas Monialium, contra eam, & planè muliebres de nihilo querelas excepit. Querelarum grandissima erat, quòd Antistita fratribus Dominicanæ & Franciscanæ familiae hospitio acceptis vinum atque pisces apponeret; tunicas quieturis mundulè lotas præberet, pedesque eorum calida iuberet ablui: quæ tamen omnia non faceret Monachis sui ordinis, cum venissent; quibus utique par esset, liberaliorem curam impendere. Audijt hanc sui accusatio-

nem

nam prudens & ingeniosa mulier, atque modestè subridens licentiam petijt respondendi. Qua obtenta: Vera, inquit, sunt, de quibus accusor, negare non possum; possum tamen excusare, si causam rationemq; volunt audire sorores meæ. Prædicatoribus & Minoribus fratribus, vinum & pisces, cum possum, largior: siquidem illi pecunia destituti talia sibi emere nequeunt: *vestris autem Monachis id ipsum non facio, quia egredientibus, ut confido, & scio, datur pecunia, unde possunt emere & habere.* Fratribus, qui pedibus conficiunt iter, cœnôque lutati ac lassitudine pleni, apud me diuertunt, tunicas, vestesque linteas non obsoletas suppedito, ut nocte commodiùs quiescant: *Monachi autem nostri equites vadunt, & in manticis suis tunicas & vestes portant, quas, cum voluerint, poterunt immutare.* Fratribus illis aqua pedes curo recreari, quia eos sudoribus & luto sordidos afferunt: *Monachis autem vestris idem non facio, quia equis altioribus insidentes ab immunditijs talibus possunt conservari.* Hoc responsum vbi Abbas, vbi Monachi, vbi Moniales audiuerunt, risu leporem, silentio & admiratione tacita sapientiam Antistitæ approbârunt.

§. VI.

*Cura Dei erga Adamum, Noë, Agar, &
Isaac patriarcham.*

Ad eundem modum diuina Prouidentia iudicat iuandos, qui aliunde destituuntur; aliunde autem sibi nimis attentè anxieq; prouidentes censet ope destituendos. Nudus erat Adam, nec dum factus fuit in terris, qui eum Melitensi veste tegetet: & ecce non dedignatus est Orbis Conditor officium subire pellionis: nam *fecit Dominus Deus Adæ & uxori eius tunicas pelliceas, & induit eos.* Qui etiam hodie multos induit, quos milites exuunt spoliántque. Cur enim nudos esse sineret homines, qui aues plumis, pisces squamis, quadrupedes corijs pilisque tegit? Ingressus erat in Arcam, cum animantibus, *Noë, sicut præceperat ei Deus: & inclusit eum Dominus de foris.* Ecce quia nemo fuit, qui ostium foris obseraret aut oblimaret, **DEVS** ipse Noëticae familiae voluit esse ianitor. *Agar ancilla, affligente eam Sarai, fugam iniit.* Fugit homines affligentes, inuenit Angelos consolantes. Et rursus, alia vice, cum filio eiecta errabat in solitudine Bersabee. *Cumq; consumpta esset aqua in utre, abiicit puerum subter unam arborem, que ibi erant. Et (relicto eo)*

Gen. 3.
21.

Gen. 7.
16.

Gen. 16.
7.

Gen. 21.
34.

exemplis veteris Testamenti docetur. 9

eo) abiit, seditq; è regione procul, quantum potest arcus iacere. Dixit enim: Non videbo morientem puerum: & sedens contra, leuauit vocem suam, & fleuit. Sic ab ipsa matre sua destituti exaudiuit Deus vocem pueri: vocauitq; Angelus Dei Agar de caelo, Quid agis Agar? nol; timere: exaudiuit enim Deus vocem pueri de loco, in quo est. Sic filio mater, matri puteus & aqua à DEO est data. Alter quoq; filius Abrahæ Isaac, non iam à matre destitutus, sed à patre lignis & aræ impositus, atque in victimam ligatus, cum eò deuenisset, vt ictum expectaret & ferrum ceruice reciperet (iam enim Abraham extendit manum, & arripuit gladium, vt immolaret filium suum) ab omni alio auxilio desertus, de caelo subsidium accepit. Siquidem Angelus Domini de caelo clamauit, dicens: Abraham, Abraham: Qui respondit: Adsum. Dixitq; ei: Non extendas manum tuam super puerum, neq; facias illi quidquam. Ad hoc auxilium DEVS iam tum respexit, cum Isaac iussit victimari, de quo tamen Abrahæ longam spondit posteritatem.

Gen. 22.
10.

§. VII.

Dei, pro patriarcha Iacob, cura.

Actum fuisset de Iacob, quando Laban,

A s

assum-

- Gen. 31.**
23. *assumptis fratribus suis, persecutus est eum, diebus septem: & comprehendit eum, in monte Galaad; nisi vidisset Laban in somnis sibi dicentem Deum: caue, ne quidquam asperè loquaris contra Iacob. Longè fortior tunc erat Laban, & ad internecionem potuisset extinguere Iacobum; sed deserto, ab ope humana, diuina succurrit manus. Qua de caussa dixit Laban: Nunc quidem valet manus mea reddere tibi malum: sed DEVS patris vestri heri dixit mihi: Caue, ne loquaris contra Iacob quidquam durius. Igitur, nesciente Iacob, causam Iacob egit DEVS: quem, vt amicum, sic habuit & protectorem, etiam tunc, cum Esau in patriam reuertenti properauit in occursum, cum quadringentis viris. Nam timens Iacob, & se iterum multitudine inferiorem, remq; humanitus desperatam videns, ad caeleste auxilium confugiens, dixit: Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Isaac: Domine, qui dixisti mihi: Reuertere in terram tuam &c. Erue me de manibus fratris mei Esau, quia valde eum timeo: ne fortè veniens percutiat matrem, cum filiis. Sic orauit, & Angelum impetrauit luctatorem, immò consolatorem ac dicentem: Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines praeualebis? Quia ergo,*
- Gen. 32.**
6. *pro-*
- Gen. 32.**
9. *pro-*
- go,

exemplis veteris Testamenti docetur. 19

go, in periculis, fratrum quoque gratia rara, immò quia ab ipsis fratribus sæpe periculum maximum existit, potuit Iacob haud absone illud vsurpare: *Frater nõ redimit, redimet homo?* quid in meis famulis spei ponã, si frater ipse mihi est metuendus? Ergo confugiam ad DEVM, & dicam: *Erue me de manibus fratris mei.* Quod & fecit DEVS; nam, Esau illi occurrente, succurrit.

Psal. 48.
8.

§. VIII.

*Patriarcha Ioseph à fratribus derelictus,
à Deo adiutus.*

Non contra vnum fratrem, sed contra multos eum occidere statuentes, adfuit Iosepho quoque benignus Dominus; cui & adfuit in ipso carcere, nec enim *in vinculis dereliquit eum*, cum ab omnibus hominibus dereliqueretur. O. quàm sæpe homini homo est lupus, quem non solum in fluctibus deserit, sed etiam mergit! Quàm sæpe frater fit fratri, quod Romulus fuit Remo, quod Cain Abelo? Vtinam tunc crederetur, in cælo superesse, qui brachium suum manumque auxiliatricem porrigere vult in terram, dummodo sit, qui respiciat eam, nec frustra sinat extendi,

Gen. 37.

Gen. 41.

§. IX.

§. IX.

*Israëlitæ, contra Ægyptios, prodigiôsè
defensi.*

Mirabile exemplum est, in Israëlitis ex Ægypto egressis vsque ad mare rubrum. Ibi cum hinc mōtibz clauderentur, inde truculentum æquor obstaret, à tergo autem infesto exercitu Pharaon eos premeret; illi verò etiam hosti armis impares essent, neq; nauibus traicere pelagus possent, neque alas haberent, quibus trans montes possent euolare, quid aliud clamare, humano iudicio, poterat populus, tot diuinorum prodigiorum oblitus, quam:

Catull. de
Nupt. Pe-
lei & The-
tidis.

*Siccine me Pharijs abductum, perfide, ab
oris.*

*Perfide, deserto liquisti in littore, Moyses?
Non patet egressus pelagi cingentibus undis.
Nulla fuga ratio, nulla spes: omnia muta:
Omnia sunt deserta: ostentant omnia lethum.*

Exod.
14. 3.

Nam ferè ad hunc modū locutus est & Pharaon de Israëlitis, & Israëlitæ de Pharaone. Ille dixit: *Coractati sunt in terra, conclusit eos desertum. Cumq; persequerentur Ægyptij vestigia præcedentiū, repererunt eos in castris super mare: omnis equitatus & currus Pharaonis, & uniuersus exercitus erant in Phihahiroth con-*
tra

era Beelesophon. Cumq; appropinquasset Pharaon, leuantes filij Israël oculos, viderunt Aegyptios post se: & timuerunt valde: clamaueruntq; ad Dominum (non, quo eportebat modo) & dixerunt ad Moysen: Forsitan non erant sepulchra in Aegypto, ideò tulisti nos, vt moreremur in solitudine, quid hoc facere voluisti, vt educes nos ex Aegypto? Nonne iste est sermo, quem loquebamur ad te, in Aegypto dicentes: Recede a nobis, vt seruiamus AEgyptijs? multò enim melius erat, seruire eis, quam mori in solitudine? Ad quem planè modum in angustias redacti multi DEO parum fidentes, sed humanis duntaxat consilijs & auxilijs apparentibus nixi loquuntur. Cùm enim ipsi modum non vident euadendi, neque DEO contenti, quasi se vindicaturi, ita fidem illi datam, religionemq; omnem seponunt; ita fidem perfidis adhibent; ita toties decepti decipi ampliùs volunt; immò ita virtuti honestatique aurũ & arces ruituras anteponunt; ita scopus illis omnis est vtile; ita, cum iratã Iunone, Acheronta mouere, quàm Superos flectere malunt. Quasi non Deus sit verus auxiliator, tempore pacis; aut, in ipsa belli tempestate, Dominus Exercituum, & dator victoriarum; quo offenso, nemo vnquam

quam

quam vicit; placato, nemo victus est. Iſta ergo præpoſterè, vt vincant, Deum blaſphemant, & contra pios, tanquam Iſraelitæ contra Moysen, murmurant, qui pacem reducere, atque eos ex Aegyptiaca ſeruitute educere, & Pharaonica Tyrānide liberare voluerunt. Si quem enim Moysen naſti ſunt, dicentem, *Ibi incipiunt auxilia diuina, ubi deficiunt humana*, illico aiunt: *Recede à nobis, vt ſeruiamus Aegyptijs*. Ad hos igitur tales, ait Moyses: *Nolite timere: ſtate & videte magnalia Domini, quæ facturus eſt hodie: Aegyptios enim, quos nunc videtis, nequaquā ultra videbitis, uſq; in ſempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis*. Nouit Dominus ipſum mare diuidere, nouit tollere montes, nouit ſubmergere equos & quadrigas; & totos fluctibus exercitus ſepelire. Nam etiam miraculis ſuccurrit ſuis, quando neceſſe eſt. Nec prima vice id fit, quando Deus id facit. Quanquam iſta eſt ſapiens ac potens, vt, etiam ſine miraculis, extemplo poſſit omnia humana conſilia diſturbare, & inde, vnde minime putatur, rebus deſperatis remedium inuenire; modò nos, id eum poſſe crederemus. Non eſt neceſſe miracula expectare; ad Deum re-

sur.

exemplis veteris Testamenti doctur. 15

curramus; non est nostrum, vt pro Deo solliciti simus, aut omnipotenti Domino modū præscribamus. Nostrum est, sperare, illius iuuare. Quantum nos ab illo recedimus, tantum & ille recedit à nobis.

§. X.

Ad terram conuersos, à cælo deferi.

Enimuerò sæpe aliunde quærere solatia humana, fuit perdere diuina. Israëlitaë ijdem in Galgalis, & Campestribus Iericho fecerunt Phase, & comederunt de frugibus terre, die altero, azymos panes & polentam eiusdem anni. In eum vsque diem Manna illis de cælo cecidit: ast, vbi ad terram & terrenos cibos, solatiâque conuersi sunt, licet sancto prætextu azymorum, quid factum est? Clarè aperit Scriptura inquiens: *Defecitq; manna, postquam comederunt de frugibus presentis anni terra Chanaan.* Deficiunt itaque cælestia, vbi dominantur terrena; sicut vbi desinit auxilium terrenum, ibi cœleste succurrit. Hoc experiuntur, qui, dum, agnita sua calamitate, dicere coguntur: *circumdederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbauerunt me;* etiam illud didicerunt pronunciare: *Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus;*

Iosue
II.

Psal. 17. 46

Ibid. 7. 13

meus, Deus meus adiutor meus: & sperabo in eñ.
In tribulatione mea inuocaui Dominum, & ad
Plutarch. *Deum meū clamaui.* Sequitur enim: *Et exau-*
in Apoph. *diuit de templo sancto suo vocem meam.* Darius
 Xerxis pater aiebat, *se in praelijs & periculis e-*
uadere prudentiorem. Idem contingit electis,
 cum in summa discrimina incurrunt, fiunt
 prudentiores: quando enim vident, actum
 esse de subsidio mortalium, non despondent
 animum, sed ad asylum maius confugiunt,
Psal 17.4. cum hac voce: *Laudans inuocabo Dominum,*
& ab inimicis meis saluus ero. Nescio quale
 nunc sit seculum.

Terra malos homines nunc educat atq; p-
fillos,

quos scilicet non prudentiores, sed amentio-
 res faciunt pericula; neque enim, orta tem-
 pestate, nauem in portum, sed in scopulum
 inferunt, quia non fugiunt ad Deum, sed
 Deum relinquunt. Hinc tot naufragia pa-
 tiuntur, nec tabula illis relinquitur, quia
 anchoram abiecerunt, qua vsi procellas om-
 nes sustinuissent.

§. XI.

Luculentum Dei, in rebus desperatis, per vi-
duam, succurrentis exemplum.

Judith. 7.
26.

Sine numero sunt exempla, in libris Io-
sue,

sue, Iudicum, Regum, quæ, breuitatis causa, transeo. Illud non possum prætermittere, quod in historia Iudith fortissimæ heroidis offertur. Terribile fuit nomen Holofernis: exercitus ingens: apparatus armorum formidandus. Erant enim pedites bellatorum centum viginti millia, & equites viginti duo millia, præter preparationes virorum illorum, quos occupauerat captiuitas, & abducti fuerat de prouincijs & urbibus uniuersæ iuuentutis. Omnes parauerunt se pariter ad pugnandum, contra filios fraël. Quem non percellat tanta multitudo? Accessit aquæ penuria. Nam Holofernes incidi præcepit aqueductum illorum. Et quia fuerant non longè à muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam, ad refocillandum potiùs, quàm ad potandum, & c. constituit per gyrum centenarios, per singulos fontes. Cumq; ista custodia, per dies viginti, fuisset expleta, defecerunt cisternæ, & collectiones aquarum, omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra ciuitatem, unde satiarentur, vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua quotidie. Tunc ad Oziam congregati omnes viri, feminaq;, iuuenes & paruuli, omnes simul una voce dixerunt: Indicet Deus in-

Iudith. 7.
2.

B

ter

ter nos & te, quoniam fecisti in nos mala, NO-
 LENS LOQUI PACIFICE CVM
 ASSYRIIS; & propter hoc vendidit nos
 Deus in manibus eorum: Et ideo non est, qui
 adiuet, cum prosternamur ante oculos eorum
 in siti, & perditione magna. Et nunc congre-
 gate vniuersos, qui in ciuitate sunt; vt spon-
 te tradamus nos omnes populo Holofernis. Me-
 lius est enim, vt captiui benedicamus Domi-
 num viuentes, quam moriamur, & simus op-
 probrium omni carni, cum viderimus uxores
 nostras, & infantes nostros mori, ante oculos
 nostros. Sic populus loquebatur, qui, cum
 humanam opem nullam sciret, proximum
 habuit, vt desperaret. Nec id adeò mirum;
 mobile est vulgus, neque ita longè prospici-
 cit. Illud mirum, immo mirissimum, ipsum
 Oziam passum esse, se in hanc sententiam
 flecti, neque spem supra vulgus extendisse.
 Nam etsi dixerit: *AEquo animo estote fratres,*
 & *hos quinque dies expectemus à Domino mi-*
sericordiam (quibus verbis ostendit, be-
 ne se nosse, ad quem, tanquam ad sacram
 anchoram, in vltimis rebus, sit confugien-
 dum) tamen cum cognouisset Deum, non sicut
 Deum glorificauit, sed terminum illi fixit,
 inquiens: *Si autem, transactis quinq; diebus,*

Rom. I.
 21.
 Iudith.
 7. 25.

non

non venerit adiutorium, faciemus hac verba, qua locuti estis. O miserandi Præsules, qui non vobis legem scientibus populum, sed vos populi erroribus accommodatis! Quid præestis, si subestis? Quales Duces vocabo, si vos duci finitis? Diu duravit obsidio; diu bellum; ferre amplius non potestis: actum est: extrema consilia sunt circumspicienda: hosti omnia annuenda: sic arma quiescent: sic pax dabitur; inquitis; cuius conficiendæ alia nulla superest via. At Deus superest. Non me, sed virilis animi feminam audite, ad Oziam Principem Iuda, & ad presbyteros Chabri & Charmi sic perorantem: *Quod est* hoc verbum, inquit, in quo consensit Ozias, ut tradat civitatem Assyrijs, si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? Et qui estis vos, qui tentatis Dominum? Non est iste sermo, qui misericordiam pronocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum, diem constituistis ei, &c. Expectemus humiles consolationem eius, & exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, & humiliabit omnes gentes, quæcumque insurgunt contra nos, & faciet illas sine honore Dominus Deus noster. Et nunc fratres, quo-

Iudith. 8a

10a

Ib. 7. 20.

niam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia tentati sunt patres nostri, ut probarentur, si verè colerent Deū suum. Quod ubi exemplis confirmavit, hunc, nostris quoque desperatoribus, & Domini causam deserentibus, appositissimum epilogum adiecit: *Et nos ergo non ulciscamur nos pro his, quæ patimur, sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse, flagella Domini, quibus quasi serui corripiamur, ad emendationem, & non ad perditionem nostram, euenisse credamus.* Si iam Politicorum nostrorum suffragia colligere mihi liceret, an non plures, cum populo, cum presbyteris sentire, quàm cum Iuditha, deprehenderem? *At non est iste sermo, qui misericordiã prouocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accēdat.* Non ponamus ergo tempus miserationis Domini, & in arbitrium nostrum, diem constituamus Deo; sed expectemus humiles consolationem eius. Si viri defint, si defint heroës, etiam si nullus adsit Achilles, nullus Ajax, nullus Priamus, (quod non dixerim) si tamen Deus auxiliari nobis voluerit, vel per feminam nos liberabit. Quò desperatiores sunt res nostræ, eò luculentius est auxi-

auxi-

auxilium diuinum; sicut & medico gloriosus est, si pellat morbos, qui incurabiles videbantur.

§. XII.

Aliud, in alia Heroide, qua & Deipara Maria figura fuit, in summo discrimine miserentis Dei exemplum.

Tale periculum etiam Iudæis impendebat, per omnia Assueri regna, cum Aman (cui supercilium vastum erat, & tantum, quantum barba) totius gentis interitum, decem millibus talentorum, vellet mercari. Iam consenserat Assuerus, *vocatiq; sunt scribae regis, mense primo Nisan, tertia decima die eiusdem mensis: & scriptum est, ut iusserat Aman, ad omnes satrapas regis, & iudices prouinciarum, diuersarumq; gentium, ut quaq; gens legere poterat, & audire, pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri: & littera signata ipsius annulo, missæ sunt per cursores regis ad vniuersas prouincias, ut occiderent atq; delerent omnes Iudæos, à puero vsq; ad senem, paruulos & mulieres, vno die, hoc est, tertio decimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent.* Atque vt videamus, rem in extrema tegula stetisse, iam in Susan pependit edictum; iam cuncti Iudæi,

Esther.
3.8.

Esther
4. I.

cum Mardocheo, in luctu & lachrymis erant; quin & Mardocheus scidit vestimenta sua, & indutus est sacco, spargens cinerem capiti: & in platea media ciuitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui, & hoc eiulatu usq; ad fores palaty gradiens. In omnibus quoque prouincys, oppidis, ac locis, ad qua crudele regis dogma peruenerat, plandus ingens erat, apud Iudeos, ieiunium, ululatus, & fletus, sacco & cinere, multis, pro strato, uentibus. An non hoc periculum erat capitale? Sed ut & summum fuisse intelligam, reginae Esther, in cuius ope sola spes omnis erat sita, via ad regem fuit intercisa. Omnes serui regis, & cuncta, qua sub ditione eius sunt, norunt prouinciae, ait Esther, quod siue vir, siue mulier, non vocatus, interius atrium regis intrauerit, absq; ulla cunctatione statim interficiatur: nisi forte rex auream uirgam ad eum tetenderit, pro signo clementiae, atque ita possit uiuere. Ego igitur quo modo ad regem intrare potero, qua triginta iam diebus non sum uocata ad eum? Huc uiq; periculum uidimus; sed, ut uel M. Tullius dixit: *discriminum periculorumq; comites dii*: quare neque hic defuit Dei auxilium. Itaque sicut, per Iudith, Bethuliae dedit libertatem, ita &, per Estherem,

Cic. l. 2.
de Nat.
Deor.

rem,

rem, Iudæis vniuersis illius amplissimi regni, incolumitatem conseruauit, perspicuâ & vaticinante figurâ, sic olim etiam, per Dei Matrem & cœli Reginam, in deploratissimis hominum rebus, auxilium à Filio eius impetrandum. Vnde & Filius, & Mater est *Spes nostra*. Filium sic vocat Paulus, quia **1. Tim. 2.**
est causa nostræ spei, & *obiectina*; speramus enim Christi visionem: & *effectiua* ac meritoria; quia non per Moysen, aut cæremonias legis, sed *per Christum Dominum nostrum*, eius scilicet meritum & auxilium gratiamque, speramus periculorum malorumque, omnium tolerantiam aut liberationem, ipsamque etiam æternam beatitudinem: & *finalis* denique; ille enim est spei & patientiæ, & omnis virtutis nostræ finis. Matrem autem Christi etiam *spem nostram* vocat Ecclesia, non quasi illa, per se & immediatè, sit *spes nostra*, sed quia per illam mediatè speramus, nempe precibus illius, bona, quæ petimus, nos, apud Christum, impetraturos; sicut Mardocheo & Iudæis, apud regem Assuerum, gratissima, & hinc potentissima, regina Esther impetrauit. Hoc fuit consilium Dei. Dum Estherem euexit, iam, destinatione sua, protexit Iudæos. Quod con-

24 *Cap. II. Desertis succurrere Deum*

Esther
4. 14.

filium illi Mardocheus ante oculos posuit, ut eam moueret, ad causam populi sui, apud regem, agendam. *Et quis nouit, utrum idcirco ad regnū veneris, aiebat, ut in tali tempore parareris? Talis spes nostra est & Maria, super omnes choros Angelorum exaltata, ut, in tali tempore tribulationis, tanquam mediatrix nostra, pararetur; per quam, cū iam actum esset de nobis, Christum primariam spem nostram accepimus. De quo beneficio itidem est aliquid à nobis memorandum. Nam omnia veteris Testamenti, in hoc argumentum, exempla afferre, immensum esset opus.*

CAPVT II.

Aliunde Relictorum Deo maiorem curam esse, etiam noui Testamenti exemplis, hoc est, ex Incarnationis, Passionis, & missionis S. Spiritus mysterio ostenditur.

§. I.

Status hominis, in iustitia originali, existentis.

Cyrus potentissimus, & quondam nobilissimus Persarum rex, præstans ingenio atq; imperij gloria,
cum